

**Załącznik**  
**do Uchwały Nr XXXI/216/2016**  
**Rady Powiatu Średzkiego**  
**z dnia 27 września 2016 r.**

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA**  
**PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR**  
**PRZEMOCY W RODZINIE**  
**NA LATA 2016-2020**

## Wstęp

Opracowanie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie jest wykonaniem nałożonego na powiat obowiązku wynikającego z art.6 ust. 3 pkt.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zwanej dalej ustawą. Zadania ujęte w Programie są kontynuacją działań podjętych w ramach realizacji uchwalonego wcześniej Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2015. Cele zawarte w Programie są spójne z wyznaczonymi kierunkami w dokumentach strategicznych: Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, Wielkopolskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2020, Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009-2020.

## Rozdział I. Prawo wobec przemocy w rodzinie

W dokumentach zarówno europejskich jak i krajowych przemoc w rodzinie ujmowana jest jako problem ogólnospołeczny. *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej* (z 2000 roku) zapewnia o nienaruszalności, ochronie i poszanowaniu godności osobistej każdego człowieka. Potwierdza zakaz stosowania tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, a także zakaz dyskryminacji, w tym ze względu na płeć (art. 21).

*Parlament Europejski w dokumencie Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI)* zalecił Komisji Europejskiej oraz państwom członkowskim uznanie przemocy wobec kobiet za naruszenie praw człowieka.

Rezolucja wzywa również państwa członkowskie do stworzenia programów partnerskich pomiędzy organami egzekwującymi prawo, organizacjami pozarządowymi, ośrodkami udzielającymi schronienia ofiarom oraz do zintensyfikowania ich współpracy w celu zagwarantowania efektywnego wdrażania przepisów prawnych mających na celu zwalczanie przemocy mężczyzn wobec kobiet oraz do uwrażliwienia urzędników wszystkich szczebli na te kwestie. Ponadto zaleca się podjęcie odpowiednich działań zapewniających ofiarom przemocy lepszą ochronę i wsparcie oraz opracowywanie programów informacyjnych, podnoszących świadomość społeczną w zakresie przemocy domowej.

Najważniejszym dokumentem w ustawodawstwie polskim, ustanawiającym podstawowe prawa człowieka jest *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Rozdział drugi zatytułowany *Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela* reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. *Konstytucja* przyznaje każdemu prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Kolejnym dokumentem regulującym działania dotyczące przemocy w rodzinie jest *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (tekst jednolity: Dz. U. z dnia 15 września 2015 r., poz. 1390). Ustawa w szczególności określa zadania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz zasady postępowania wobec sprawców przemocy.

*Dokumentem programowym wyznaczającym kierunki działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 - 2020.* Program powstał we współpracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z Ministerstwem

Spraw Wewnętrznych, Ministerstwem Sprawiedliwości, Ministerstwem Zdrowia oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej. Wyznaczono zadania dla poszczególnych resortów w zakresie profilaktyki i informowania opinii publicznej, interwencji w przypadku już zaistniałej przemocy, pomocy terapeutycznej ofiarom przemocy oraz oddziaływań na sprawców przemocy.

### **Zadania samorządu powiatowego w zakresie przeciwdziałania przemocy.**

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określiła zadania powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1. do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej,

2. do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

## **Rozdział II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie**

Istnieje wiele definicji przemocy w rodzinie. Światowa Organizacja Zdrowie formułuje definicję dla przemocy, zgodnie z którą przemoc, to „*celowe użycie siły fizycznej, zagrażające lub rzeczywiste, przeciwko sobie, komuś innemu lub przeciwko grupie lub społeczności, co powoduje lub jest prawdopodobne, że spowoduje zranienie, fizyczne uszkodzenie, śmierć, ból psychologiczny, zaburzenie rozwoju lub depryzację*”. Na potrzeby niniejszego programu przyjęto definicję przemocy określoną w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, gdzie zjawisko przemocy w rodzinie oznacza *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób w rodzinie w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*. Do przemocy może dojść w każdej rodzinie, niezależnie od jej statusu społecznego i materialnego czy też poziomu wykształcenia członków rodziny. Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy:

- **przemoc fizyczna** – jest to wszelkiego rodzaju bezpośrednie działanie z użyciem siły, którego rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego. Forma tej przemocy jest intencjonalnym zachowaniem, niosącym ryzyko uszkodzenia ciała, niezależnie czy do tego dochodzi,

- **przemoc psychiczna** – jest to każde zachowanie, którego celem jest umniejszenie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzenie w ofierze strachu oraz pozbawienie jej poczucia bezpieczeństwa i kontroli nad własnym życiem. Forma tej przemocy zawiera przymus i groźby, zastraszanie, emocjonalne wykorzystywanie, działanie prowadzące do zniszczenia

pozytywnego obrazu własnej osoby np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, stosowanie gróźb, szantażowanie,

- **przemoc seksualna** – jest to wymuszenie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy,

- **przemoc ekonomiczna i zaniedbanie** – jest to działanie mające na celu całkowite uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka, niezaspokajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych dziecka, odrzucenie emocjonalne, brak zainteresowania jego rozwojem, stanem zdrowia, higieną, właściwym odżywianiem i ubieraniem. Ta forma przemocy często występuje wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

Powyższe formy przemocy mogą się wzajemnie przenikać jak również każda z nich może występować oddzielnie. Pomimo obowiązywania od 2005 roku ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w powiecie średzkim nadal można zaobserwować brak reakcji społecznej na problem przemocy w rodzinie. Nadal w świadomości społecznej panują mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie. Mity i stereotypy usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia czy zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy okrucieństwa wobec bliskich. Dają sprawcy sygnał o społecznym przyzwoleniu na przemoc, umacniają w nim pewność siebie i poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę przemocy i zmuszając ją do milczenia. (Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie, źródło: [www.parpa.pl](http://www.parpa.pl)).

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i skutki społeczne.

Przemoc w rodzinie dotyka nie tylko tych, którzy bezpośrednio jej doznają. Dzieci wychowywane w rodzinie z problemem przemocy nie mają zaspokojonej podstawowej potrzeby psychologicznej, jaką jest potrzeba bezpieczeństwa. Występują zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania, trudności wychowawcze, trudności w nauce oraz problemy w życiu dorosłym.

### **Rozdział III. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w powiecie średzkim**

Skala występowania zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie średzkim, podobnie jak w całym kraju jest trudna do zdiagnozowania w związku z występowaniem przemocy „ukrytej”- nieujawnionej i nieujętej w statystykach. Osoby doświadczające przemocy w rodzinie z różnych powodów nie chcą mówić o swoim problemie. Wynika to z różnych sytuacji m.in. wstydu, lęku, niezdawania sobie sprawy z sytuacji, braku świadomości, z panujących przekonań o niemówieniu o swoich prywatnych sprawach publicznie. Na terenie powiatu średzkiego rodzinom z problemem przemocy kompleksowego wsparcia udziela Ośrodek Interwencji Kryzysowej działający w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. W ramach interwencji kryzysowej definiowanej jako zespół interdyscyplinarnych działań, rodzinie lub osobie udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy.

Z analizy danych Ośrodka Interwencji Kryzysowej wynika, że w latach 2013- 2015 z różnych form wsparcia korzystało ogółem 479 osób dotkniętych przemocą w rodzinie, co obrazuje poniższe zestawienie.

Tabela 1. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie objętych specjalistyczną pomocą przez PCPR-OIK w Środzie Wielkopolskiej w latach 2013-2015

<b>Rok</b>	<b>Liczba osób</b>
2013	180
2014	137
2015	162

Źródło: PCPR w Środzie Wielkopolskiej

Ze sprawozdań zespołów interdyscyplinarnych działających zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminach powiatu średzkiego w latach 2013-2015 wynika, że prowadzono ogółem 788 postępowań.

Tabela 2. Liczba spraw prowadzonych przez zespoły interdyscyplinarne działające w gminach powiatu średzkiego w ramach procedury Niebieska Karta w latach 2013-2015

<b>Lp.</b>	<b>Gmina</b>	<b>Ilość spraw prowadzonych w ramach procedury Niebieska Karta w 2013 r.</b>	<b>Ilość spraw prowadzonych w ramach procedury Niebieska Karta w 2014 r.</b>	<b>Ilość spraw prowadzonych w ramach procedury Niebieska Karta w 2015 r.</b>
1.	Dominowo	12	12	13
2.	Krzykosy	14	13	10
3.	Nowe Miasto nad Wartą	90	88	112
4.	Środa Wielkopolska	143	137	107
5.	Zaniemyśl	14	12	11
<b>Razem</b>		<b>273</b>	<b>262</b>	<b>253</b>

Źródło: PCPR w Środzie Wielkopolskiej

Przedstawione dane wskazują na występowanie zjawiska przemocy w rodzinie w naszym powiecie. Uzasadniają również konieczność podejmowania zintegrowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Podmioty działające na terenie powiatu średzkiego świadczące pomoc osobom i rodzinom z problemem przemocy w rodzinie:

- 1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Wielkopolskiej - jednostka prowadząca Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- 2) Publiczna Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza -Ognisko Wychowawcze w Szlachcinie,
- 3) Komenda Powiatowa Policji w Środzie Wielkopolskiej,
- 4) Prokuratura Rejonowa w Środzie Wielkopolskiej,

- 5) Sąd Rejonowy w Środzie Wielkopolskiej,
- 6) placówki służby zdrowia, w tym NZOZ Przychodnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Środzie Wielkopolskiej,
- 7) jednostki działające w poszczególnych gminach, a w szczególności:
  - a) Gminna Świetlica Terapeutyczno – Wychowawcza w Środzie Wielkopolskiej,
  - b) ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu średzkiego,
  - c) gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
  - d) zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w poszczególnych gminach,
- 8) placówki oświaty:
  - a) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Środzie Wielkopolskiej
  - b) szkoły prowadzone przez gminy i powiat,
- 9) organizacje pozarządowe, a w szczególności:
  - a) Stowarzyszenie Pomocy „Krağ” w Nowym Mieście nad Wartą,
  - b) Stowarzyszenie Pomocy „SOS” w Środzie Wielkopolskiej

#### **IV. Cele, kierunki działania oraz zakładane rezultaty programu**

Celem głównym Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2016-2020 jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali zjawiska w powiecie średzkim.

##### **Cele szczegółowe:**

1. Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w zakresie udzielenia pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej
2. Podnoszenie kwalifikacji kadry podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie
4. Zwiększenie wiedzy na temat przemocy w rodzinie wśród mieszkańców powiatu średzkiego
5. Zwiększenie efektywności współpracy między podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

##### **Poprzez realizację celów Programu zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:**

1. Zmianę postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Podniesienie poziomu wiedzy dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie negatywnych skutków stosowania przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie wiedzy rodziców na temat metod wychowawczych bez użycia przemocy.
4. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie średzkim.
5. Zwiększenie dostępności ofiar przemocy do specjalistycznych usług.

## V. Harmonogram działań Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020

### Cel szczegółowy nr 1

Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w zakresie udzielenia pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1.	świadczenie specjalistycznego wsparcia: poradnictwo i wsparcie psychologiczne, prawne, pedagogiczne i socjalne, terapia indywidualna i rodzinna	PCPR-OIK	Ilość osób korzystających ze specjalistycznego wsparcia	2016-2020
2.	zapewnienie czasowego schronienia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	PCPR-OIK we współpracy z OPS	Ilość osób korzystających ze schronienia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	2016-2020
3.	prowadzenie grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	PCPR, OPS, organizacje pozarządowe	Ilość utworzonych grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	2016-2020

### Cel szczegółowy nr 2

Podnoszenie kwalifikacji kadry podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźnik	Czas realizacji
1.	organizowanie konferencji, szkoleń, seminariów, debat z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	PCPR we współpracy z OPS-ZI, KPP, placówkami oświaty, organizacjami pozarządowymi	Liczba przeprowadzonych szkoleń/konferencji/seminariów/debat  Liczba osób uczestniczących w szkoleniach/konferencjach/seminariach/debatkach	2016-2020
2.	wdrożenie systemu wsparcia dla osób pracujących z rodzinami z problemem przemocy w formie np. doradztwa	PCPR we współpracy z OPS-	Liczba osób objętych wsparciem	2016-2020

	metodycznego, superwizji	ZI		
3.	opracowanie i zakup materiałów edukacyjnych/informatorów dla kadry realizującej zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	PCPR	Ilość opracowanych /zakupionych materiałów  Ilość rozpowszechnionych materiałów edukacyjnych	2016-2020

### **Cel szczegółowy nr 3**

Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1.	realizowanie programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie	PCPR, OPS-ZI, kuratorzy sądowi	Ilość zrealizowanych edycji programu  Ilość osób uczestniczących w programie	2016-2020
2.	prowadzenie indywidualnego poradnictwa dla osób stosujących przemoc w rodzinie	PCPR-OIK we współpracy z OPS-ZI	Ilość osób objętych wsparciem	2016-2020

### **Cel szczegółowy nr 4**

Zwiększenie wiedzy na temat przemocy w rodzinie wśród mieszkańców powiatu średzkiego

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki	Czas realizacji
1.	profilaktyka i edukacja-organizowanie kampanii, debat, spotkań oraz konferencji dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, promujących życie bez przemocy oraz informujących o skutkach i konsekwencjach jej działania, rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych	PCPR we współpracy z: OPS, KPP, Starostwem Powiatowym, organizacjami pozarządowymi	Ilość zorganizowanych, kampanii, debat, spotkań oraz konferencji, wydanych materiałów	2016-2020



2.	opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie	PCPR, we współpracy z PPOW w Szlachcinie, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Środzie Wlkp., placówkami oświaty	Ilość dzieci/rodzin/szkół objętych wsparciem w ramach programu	2016-2020
3.	prowadzenie szkoleń dla rodziców promujących zachowania wychowawcze wolne od przemocy w ramach programu profilaktycznego „Szkoła dla rodziców”	PCPR we współpracy z OPS	Liczba osób biorących udział w programie	2016- 2020

### Cel szczegółowy nr 5

Zwiększenie efektywności współpracy między podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Lp.	Zadanie	Realizacja i współpraca	Wskaźniki	Czas realizacji
1.	udział pracowników PCPR w pracach zespołów interdyscyplinarnych działających w gminach powiatu średzkiego	PCPR we współpracy z OPS-ZI	Ilość spotkań ZI, w których wzięli udział pracownicy PCPR	2016-2020
2.	organizowanie spotkań z przedstawicielami podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	PCPR we współpracy z OPS-ZI, KPP, placówkami oświaty	Liczba zorganizowanych spotkań  Liczba osób biorących udział w spotkaniach	2016-2020
3.	diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu średzkiego	PCPR we współpracy z OPS-ZI, KPP, placówkami oświaty	Liczba opracowanych diagnoz	2016-2020
4.	uaktualnianie informatora z wykazem instytucji działających na terenie powiatu średzkiego zajmujących się pomocą osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	PCPR we współpracy z OPS	Liczba opracowanych i wydanych informatorów	2016-2020

## **VI. Źródła finansowania**

Program realizowany będzie w ramach bieżących zadań prowadzonych przez realizatorów poszczególnych działań.

Źródła finansowania to w szczególności:

- środki budżetu państwa,
- środki Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki własne powiatu,
- środki własne bezpośrednich realizatorów poszczególnych zadań Programu,
- środki pozyskane z innych źródeł.

## **VII. Monitoring i ewaluacja**

Ocena realizacji poszczególnych zadań Programu będzie dokonywana corocznie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na podstawie zgromadzonej dokumentacji dotyczącej Programu. Dyrektor PCPR w ramach corocznie przedstawianego Radzie Powiatu sprawozdania z działalności jednostki przedłoży również raport z realizacji Programu.